

JAN VAYNE

**Jan Vayne (1966) is pianist.
Zijn haar is lang uit luiheid.**

Zo lang ik me kan herinneren speel ik piano. Pianospelen gaat vanzelf. Ik weet niet beter dan dat ik niet hoeft te studeren. Als ik om me heen kijk, beseft ik dat dat een luxe is. Ik hou niet van studeren. Laatst werd ik gevraagd voor een pianoconcert van Rachmaninov. Maar ik denk nu al: wat een gezeik zeg. Ik moet er echt voor werken. Relatief niet eens zoveel – normaal gesproken zou het misschien een maand of twee duren voor iemand het erin heeft zitten. Bij mij duurt dat twee weken. Of nu misschien drie, een uurtje per dag. Maar van een uur studeren per dag word ik al gek. Dan heb ik de neiging om af te zeggen. Het kost moeite, en ik hou niet van moeite. Dat is een karaktertrek. Je hebt ook mensen die ervan houden om iets te moeten overwinnen. Nu ik het erover heb: ik denk dat ik het afzeg. Ik heb genoeg andere leuke dingen lopen. Ik heb het niet nodig, dat concert van Rachmaninov. Ook al vind ik het een bijzonder stuk. Zonder enige moeite speel ik een stuk in de stijl van Rachmaninov. Dan pak ik de stijl van een componist en ga er zelf in verder. Dat doet geen enkele pianist en voor mij is het supermakkelijk.

Toen ik een jaar of drie was, begon ik thuis piano te spelen. Op mijn vijfde kreeg ik een leraar. Dat ging goed. Maar toen ik negen

was kreeg ik een andere leraar. Een gefrustreerde leraar. Ik leerde een stukje, speelde het, en hup, kreeg het volgende stukje. Hij hoorde mij heus wel eens improviseren – iets wat hij zelf nooit zou kunnen. En hij zei nooit: Wat doe je nou! Dat is te gek! Doe nog eens! Het bestond gewoon niet. Het werd niet benoemd. Het was een jonge man hoor, niet eens een oude vent. Zo'n afgestudeerde, gefrustreerde conservatoriumjongen. Mensen die ouder zijn verbazen zich eerder. Hij kon er niets mee, en daarom benoemde hij het niet. Misschien doet het pijn om iemand een wonderkind te noemen als je zelf een groot ego hebt. Het is het Salieri-verhaal van Amadeus in het klein. Een kindje dat lachend dingen doet die het zelf niet doorheeft. Als je zo'n kind niet stimuleert raakt het gefrustreerd. Dus ik vond er niets aan, aan pianoles. Ik ging heel vaak niet.

Mijn ouders waren bescheiden mensen. Ik kom uit een milieu waarin je niet eigenwijs wordt opgevoed. In die zin had ik een soort achterstand. Maar je wordt ook aardiger van zo'n opvoeding. Anders zou ik arrogant geworden zijn. Ik ben wel bijdehand, maar de kern is die van een boerenjongen. De plattelandsmentaliteit. Ik ben geen vechter en ik heb geen grote bek, maar ik laat me niets zeggen. Ik zit gewoon in het goede midden. Mijn broers en zussen spelen allemaal piano, maar hebben niet het talent dat ik heb. Anders was het er wel uitgekomen. Ik ben de jongste uit een gezin van vier kinderen – ik heb twee broers en een zus. De broer die net boven mij zit, had vroeger ook lang haar. Als kleuter had ik het net zo lang als nu. Tussendoor misschien een keer korter, maar dat beviel me niet. Een kind dat niet naar de kapper hoeft, gaat niet. We hadden allemaal wel een beetje dat vrije. Mijn ouders vonden

het allemaal niet zo belangrijk, het hoefde allemaal niet zo netjes. Maar ze waren geen hippies hoor. Ze waren relaxt gereformeerd. Ik was organist van de kerk. Dat was mijn krantenwijk.

Mijn vriendin Joyce is boezemvriendin met de nieuwe vriendin van Adje Vandenberg. Dus ik zie hem regelmatig. Die jongen heeft ook altijd tijd zat. Hij speelt amper nog, door z'n blessure. Hij is ook niet zo'n harde werker Hij schildert wat. Hij heeft iets heel eigens. Ik kan echt alleen maar piano spelen. Mijn schilderijen vond ik niet goed genoeg. Ook al vinden anderen het misschien mooi, ik merk het verschil. En dan hou ik ermee op. Dan is het te moeilijk en wordt het een worsteling. Misschien is dat voor anderen gebruikelijk, maar mijn referentie is dat het makkelijk moet zijn. Dat lijkt verwend gedrag, maar dat is het niet. Ik voel me er zo gewoon prettig bij. Ik stel alles uit, zo lang mogelijk. Ik studeer nooit iets in tot ik achter de vleugel zit op het podium en denk: had ik het nou maar wel gestudeerd, dan had ik hier relaxter gezeten. Aan de andere kant: je wordt een goed improvisator door niet gestructureerd te werk te gaan. Dan móét je namelijk. Als je een kantoorklerk bent, leer je nooit improviseren, omdat je alles hebt voorbereid. Dat klaploperige is ook mijn kracht. Mijn ouders zeiden natuurlijk: ja, ja, dat kan ie wel goed, dat pianospelen, maar laat hem maar gewoon zijn stukken spelen. Als ik dat had gedaan was het niks geworden. In die zin is het niet verkeerd om een eigenwijs kind te zijn.

Op het conservatorium heb ik de kantjes ervan afgelopen. Ik deed een goed examen hoor, maar wel met gerommel en zo weinig mogelijk inspanning. Als ik harder had gestudeerd, had ik nóg meer tech-

nische vaardigheden gehad. Maar die heb ik niet nodig. Ik gebruik ze toch niet. Sommige dingen zouden misschien soepeler kunnen, waardoor ik mijn grenzen zou kunnen verleggen, maar ik heb het gewoon niet nodig. Techniek is toch al een overcapaciteit van mij.

Ik heb een dochttertje van drie. Olivia. Ze lijkt geloof ik op mij. Ze is ontzettend eigenwijs en veel slimmer dan ik. Ze is bijna niet handelbaar, want ze laat zich niet vangen. Van die eigenwijsheid word je als ouder gek. Ze moet leren om respect te hebben, ze moet zich gedragen, ze moet luisteren. Omdat dat beter is voor haar. Ik snap die ouderrol nu wel. Maar ik was ook zo, als kind. Ik confirmeerde me niet aan de voorschriften. Op een vriendelijke manier, dat wel. Ik deed het niet omdat ik rebels was, maar gewoon omdat ik niks kon met regels en voorschriften. Mijn dochttertje heeft meer bagage dan ik toen had. Ik kom uit een achtergestelde provincie. Van het boerenland. Dan heb je geen voorsprong. Toen ik op de middelbare school kwam – ik heb gymnasium gedaan dus ik was slim genoeg – was ik toch een boertje. Vanuit een dorp gezien is Hoogeveen een enorme stad. Die kinderen waren veel verder dan wij uit het dorp. We praatten dommer, ook al hadden we dezelfde intelligentie. Zonder dat je het beseft moet je dan meer vaart zetten, meer doen, meer compenseren. Mijn dochttertje ziet veel meer en praat veel meer dan ik op die leeftijd. Kinderen worden steeds sneller en intelligenter. Ik weet niet of ze piano zo interessant vindt, maar ze zingt en ze danst heel fanatiek. Het zit er wel in, maar op welk vlak weet ik nog niet precies. En als ze er niets mee doet, interesseert het me natuurlijk niet. Ze hoeft echt niet hetzelfde te doen als ik. Ik weet hoe betrekkelijk het is. Wat is nou muziek maken? De meeste mensen worden er ongelukkig van omdat er geen werk in is. Dus

het is helemaal niet heilig. En ik snap ouders die het stimuleren ook niet: als je niet goed genoeg bent word je namelijk leraar.

Ik ben nooit bezig geweest met mijn carrière. Ik heb er nooit over nagedacht. Nog steeds niet. Ik wil eigenlijk niet werken. Dat is mijn basismotto. Ik wil vrij zijn. Het minst erge dat je kunt doen is pianospelen. Maar optreden vind ik eigenlijk helemaal niet zo heel leuk. Een artiestenego, kunstenaarsgeldingsdrang: ik heb het gewoon niet. Ik kan het heel goed, maar ik heb niet de neiging om mezelf op het podium te zetten. Daar zit mijn frictie. Ik moet mijn geld verdienen op het podium, want als studiomuzikant word je ook niet vrolijk; dan ben je meer een uitvoerder. Ik vind het ongemakkelijk, de extreme aandacht van een groep mensen voor mij. Ik heb niet zo'n opgeblazen ego dat daardoor gaat groeien, dus dat werkt niet. Omkleden, nette kleren aan; ik kan er niet tegen. Soms moet het, maar meestal loop ik gewoon zo door. Raar hè, als je bedenkt wat mijn imago is in Nederland. Ik ben niet ijdel, ik kan hoogstens door onzekerheid ijdel zijn. Ik heb geen egokick op mezelf. Ik ben niet fanatiek met mijn uiterlijk bezig. Ik heb een paar spijkerbroeken en een paar overhemden en verder niets. Ik koop geen kleren. Ik heb een paar pakken die ik aandoe als het echt niet anders kan, bij een gala ofzo, of een kerstconcert. Dat is een heel ander beeld dan wat men heeft. Men denkt: die is ijdel, hij studeert hard, wil graag optreden, wil graag applaus horen. Lang haar wordt geassocieerd met ijdelheid. Maar lang haar kan ook zijn: niet confirmeren. Het kan ook zijn: lui. Mijn lange haar is niet bedacht. Het is geen concept. Dat denken mensen vaak hè: die jongen heeft een imago gecreëerd. Mijn eerste cd'tje maakte ik in de tijd van Nigel Kennedy. Leuk, dachten de jongens van de platenmaatschap-